

VAI “BEDRĪŠU LĀPĪŠANA” IR JĀPĀRVĒRŠ PAR LATVIJAS ATPAZĪŠANAS ZĪMI?

IEVADS. Visiem ir zināma situācija, kad Latvijā katru gadu notiek bedrīšu lāpīšana uz ceļiem, trotuāriem, pagalmos utt. Pamatoti izskan kritika, ka kaimiņvalstīs būvē labus ceļus, bet Latvijā galvenokārt lāpa bedrītes.

Par ceļiem var teikt vienkāršoti, bet konceptuāli pamatoti, jāzina kādēļ un kam ir vajadzīgs konkrēts ceļš, kā to tiek plānots izmantot, ko tiek plānots par to pārvadāt, kāds transports, slodze vai kravu svars utt., tad jau var plānot, kāds un kā ceļš ir jābūvē.

BEDRĪŠU LĀPĪŠANA LIKUMDOŠANĀ. Deputātiem ir dažādas kompetences. Es, daļēji pa jokam, rakstīju par savām kompetencēm dažādās jomās un pielīdzināju militārajām pakāpēm, Piemēram, esmu ģenerālis militārajos jautājumos ar 43 gadu dienesta pieredzi (NBS AŠ priekšnieks 2000.-2004.g., kad stājāties NATO), „pulkvedis” – izglītības jautājumos (Dr.habil.sc.ing., profesors, NAA veidotājs, biju tās rektors), „kapteinis” plānošanas, programmēšanas un budžetēšanas jautājumos (J-5 - Politikas un plānošanas departamenta veidotājs un pirmais vadītājs), ka arī sporta jautājumos (LŠF prezidents, sporta meistars). Politikā - tikai ierindnieks, varbūt sasniedzu “seržanta” pakāpi, esot kādu laiku 11.Saeimas deputāta statusā.

Sākšu ar aizsardzības jomu. Viens piemērs. Kas tiek darīts tagad? Saeima 22.maijā izskatīja, kas ir jāpielabo Nacionālajā drošības likumā (NDL) un Nacionālo bruņoto spēku (NBS) likumā sakarā ar notikumiem Ukrainā. Tas atgādina bedrīšu lāpīšanu uz ceļiem, tā vietā, lai noteiktu, uz kuriem jāiet ceļam, un to uzcelt labu, 21.gadsimtam atbilstošu.

Ko un kā vajadzētu darīt. Pirmkārt, **algoritmi**: draudi, koncepcijas, likumi, plāni. Piemēram, Nacionālo draudu analīze, Nacionālā drošības koncepcija (NDK), Nacionālais drošības likums (NDL) un tad plāni. Līdzīgi – militārie draudi Valsts aizsardzības koncepcija (VAK), NBS likums un plāni utt.

11Saeimai līdz 01.10.2012. vajadzēja pieņemt jauno NDK. Tas nav izdarīts. Uz koncepcijas bāzes vajadzēja veikt jauna NDL izstrādi vai esošā pārstrādi. Viena no NDK sadaļām ir militārā un, to attīstot, vajadzēja izstrādāt jaunu, loģiski pamatotu VAK un apstiprināt Saeimā līdz 01.10.2013., kas būtu konceptuāls pamats jauna NBS likuma izstrādei, kas atbilstu 21.gadsimta situācijai un jaunām militārā konflikta situācijām.

Tagad, sakarā ar Ukrainas notikumiem, par to visi gudri runā un kaut ko piedāvā mainīt, bet reāli tā ir tipiska bedrīšu lāpīšana. Es aizdomājos par to, kādēļ

dažreiz pamatā pareizas idejas paliek nenovērtētas un nesaprastas, vismaz no daudzu AM un NBS ierēdņu puses. Liekas, tās ir diezgan vienkārši un saprotami formulētas.

Otrkārt, plānošanā. Ilgtermiņa - DOK-1, vidēja termiņa DOK-2 un viena gada DOK-3 NBS attīstības plāni. Rīcības plāns dalībai NATO (RPDN) vai MAP, kas pēc struktūras bija līdzīgs DOK-2 (4 gadu NBS attīstības redzējums (plāns) un viena gada plāns ar finanšu resursiem). NBS 12 gadu attīstības plāns DOK-1 bija jāpārskata katrus četrus gadus. 12 gadus tas netika darīts. Kādēļ?

Treškārt. Par nākotni es piedāvāju uzrakstīt Latvijas Ģenerāļu kluba (ĢK) biedriem par Latvijas, NATO un ES nākotni. Mani kolēģi uzklausa, bet nebija naski rakstītāji. Es pats uzrakstīju grāmatu "Gods kalpot Latvijai", kur ir izteikts mans nākotnes redzējums ar uzsvaru uz aizsardzības struktūrām. Vismaz dažas idejas jau tiek realizētas. Ar tām var iepazīties manā grāmatā vai (un) mājas lapā www.kreslins.lv.

Ceturtkārt, konkrēti priekšlikumi, kas ne uzreiz, bet tomēr tiek īstenoti dzīvē. Piemēram, piedāvājums veidot Baltijas valstu kopējo militāro mācību iestādi, kas izteikts manā rakstā grāmatā „Baltijas valstis vēstures griežos” un tagad tā ir Tartu militārā koledža. Vai NBS komandiera vietnieks – NBS AŠ priekšnieks un par viņa diviem vietniekiem; to piedāvāju Valsts militārās stratēģijas projektā, kas tika 2006.gadā publicēts "Militārajā Apskatā". Arī piedāvājums veidot Latvijā Stratēģiskās komunikācijas centru, ko saprast ar vārdu aizsardzība, kā veidot aizsardzības budžetu utt.

Par nožēlu, daudzi loģiski pamatoti priekšlikumi netiek saprasti vai apspriesti, bet uzreiz noliegti, piemēram, priekšlikums par NBS komandiera vietnieku norīkot NBS AŠ priekšnieku un tam atbilstoši divus vietniekus - operatīvajos un nodrošinājuma jautājumus. Vajadzēja paiet vairākiem gadiem, kamēr ideju klusām pieņēma un dzīvē.

BEDRĪŠU LĀPĪŠANA FINANSĒS. Nesen bija finanšu ministra raksts "Delfos", kurā viņš mēģināja, man tā likās, zondēt cilvēku reakciju uz nodokļu paaugstināšanu un vienlaikus pamatot tuvākajā nākotnē nepieciešamību savilkt ciešāk jostas Latvijas iedzīvotājiem. Kā parasti tika izmantotas zināmas metodes, kad tiek parādīta statistika, kas pamatotu autora pamatdomu. Parastajam Latvijas iedzīvotājam tam ir grūti pamatoti iebilst. Es gribētu teikt - tā arī ir kārtējā bedrīšu lāpīšana.

Es gribētu saņemt atbildes uz dažiem vienkāršiem jautājumiem, kurus es biju jau uzdevis gan Saeimas komisijā, gan plenārsēdē toreizējam premjerministram Valdim Dombrovskim, bet nesaņēmu atbildes.

1. Zināms, ja samazināti kopējie nodokļi līdz 0 vai pacelti līdz 100%, tad valsts budžetā nebūs ieņēmumu. Tas nozīmē, ka, ceļot kopējos nodokļus, ienākumi sākotnēji budžetā augs, tad sasniegs maksimumu un tad, palielinot nodokļus, ienākumi sāks kristies. Latvija atrodas uz augošās vai krītošās līknes sadaļas?

2. Latvijā budžeta sadaļa no IKP bija ap 30%, bet tagad tā ir samazinājusies līdz 26%. ES tā vidēji ir virs 30% no valsts IKP. Kādēļ tas ir tā, kādēļ Latvijā ir mazāka budžeta sadaļa no IKP un kādēļ tagad tā sāka kristies? Tad jau patiešām aizsardzībai, mediķiem, skolotājiem utt. ir grūti iedalīt ES vidēji pieņemto % no IKP. Varbūt aug pelēkā ekonomika, kas tiek ierēķināta IKP, bet nemaksā nodokļus budžetā? Vai papildus ir citi iemesli?

3. Māstrihta ES kritērijus mēs pildām ar uzviju un tas laikam ir pareizi. Kaut gan daudzas ES valstis to nedara. Kādēļ mēs nepildām NATO prasības 2% no IKP valsts aizsardzībai? Nevajag nevienam atņemt, bet veikt budžeta sadali tikai ar esošajiem resursiem, bet aizsardzības 2% no IKP būs atbilstoši Māstrihta prasībām noteiktais budžeta deficīts.

4. Vai nebūtu laiks vienoti saprast vārdu aizsardzība. Piemēram, bija loģisks piedāvājums ar vārdu aizsardzība AM un NATO kontekstā saprast cīņu pret NATO Stratēģiskajā koncepcijā noteiktajiem draudiem, riskiem un izaicinājumiem: globālais terorisms, kiberaizsardzība, energoresursu aizsardzība un klimatiskās pārmaiņas.

Tas nozīmētu, ka aizsardzības budžeta līdzekļus varētu izmantot šo draudu, risku un izaicinājumu samazināšanai. Piemēram, Nīderlandes Aizsardzības ministrija uzskata par ienaidnieku Nr.1 plūdus. Vai Latvijas plūdi vai vētras elektrotīkliem nerada izdevumus? Kādēļ to nevarētu segt no aizsardzības budžeta? Domāju tam ir vairāk loģiska pamatojuma (NATO Stratēģiskais koncepts) nekā daudzi citi aizsardzības budžeta tēriņi.

Šādu konceptuālu jautājumu sarakstu var papildināt, bet galvenais ir diskutēt un vienoties ar atbildēm uz šiem un līdzīgiem jautājumiem.

Cieņā, bijušais 11. Saeimas deputāts *Kārlis Krēslis*

25.05.2014.